

- a – Telegram označen: veľmi nutný. Adresováno: Pan prezident republiky, Praha (osobne ihneď doručiť).
b – Datum určeno pomocí razítka na telegramu, podle kterého byl doručen Kanceláři prezidenta republiky 15. 4. 1920.

c – Aproximace – zásobování potravinami.

d – Text telegramu zkomolen, má být elementy.

e – Text přepisu je mírně odlišný od originálu, připojujeme jej pro srovnání v úplnosti:

Informacii o udalostiach na východnom Slovensku dovoľujem si podať túto správu. V sobotu vypukli v Košiciach demonstrácie pre nedostatok múky. Ačkoľi pomery zásobovacie sú neutržiteľné, vidím pravú príčinu nepokoju. Tomu nasvedčuje okolnosť, že v pondelok 12. tohoto mesaca podniknutý bol útok na župný dom a na moju osobu v Prešove masou žien skalami a klacky ozbrojených, ktoré rozbili okna úradu i chceli vniknúť do môjho bytu. Bol som poraněný skalami a dokopaný. Vládný referent Kornel Stodola utrpel vážne krvavé zranenie na uchu; z nebezpečnej situácie vyslobodil nás príchod vojska. Dnes hlási mi slúžnovci svojich okresov, že ľudia sa shromažďujú a vymáhajú aprovizáciu. Hnutie obyvateľstva pozorovať aj v priemyslnom rajóne v susednej stolici Spišskej. Nepokoje ne sú výlučne v kruhoch chudiny, keď videl som i mestské dámy povzbudzovať demonštrantov. Podľa môjho názoru ide o propagandu z Maďarie, ktorá má účel vyvolať počas volieb zmätky, snáď krveproljevanie, aby Maďari mali pred svetovou verejnosťou doklad o resistenci slovenského obyvateľstva voči československej republike. Preventívne opatrenia proti rozvratným elementom boli mňa znemožneny nepriamo pražskou vládou, ktorá nedovolila vypovedať alebo internovať bolševických uprchlíkov z Maďarska a pripustila ten nemožný zjav, že bývalí ľudoví komisári Kunovej vlády, ktorí proti republike viedli vojsko a funkcionári Janouškovej vlády voľne pohybujú sa na území mojej župy a zasahujú aktívne do volebnej kampane. Podľa zdieľania ministra Šrobára upotrebuje Horthy a centrá maďarskej iredenty komunistov u agitácii v našej republike za odmenu pardónu a rehabilitácie. Pri nedostatku skúsených policajných úradníkov a tajnej polície není mi možné zistiť, kto je skutočným emigrantom pronásledovaným pre svoje presvedčenie, a kto je emisárom v službe maďarskej vlády. Podľa mojej mienky, vyplývajúcej ze zkušenosti zneužíva sa liberálnosť našej vlády i zo strany komunistických emigrantov a strana zo stranických dôvodov adoptovala elementy, ktoré zjavné sú protištátne a z miestnej neznalosti snáď i exponentov Horthyho. Upozorňujem, že vedenie soc[iáln]e demokratické neovláda svojich straníkov a tým menej tých, ktoré sa za jejích straníkov vydávajú. Voľnosť volebnej agitácie je najvhodnejšia pre maďarskú agitáciu. V občianskych maďarských kruhoch umele vyvoláva sa strach pred komunizmom v republike a poukazuje sa na protibolševické úspechy Horthyho, avšak v prejavoch proti Čs. republike idú svorné soc[iálni] demokrati s kresťanskými sociálami. Vojsko chovalo sa podľa mojich intencí proti rozbúrenej mase veľmi taktne vzdor tomu, že bolo oplŕvané a budem sa usilovať, aby ani v budúcnosti nikde nezaznel výstrel proti obecnstvu. Prejavom najhľobšej oddanosti a úcty.

- 1 – Nepokoje na východnom Slovensku vypukly v sobotu 10. 4. 1920 v dôsledku špatného zásobování morkou a nedostatku chleba v obchodech.
2 – Tj. v úterý 13. 4. 1920.
3 – Rozumí se vláda tzv. Slovenské republiky rad (16. 6.–7. 7. 1919), v čele s českým komunistou Antonínem Janouškem.

T. G. Masaryk V. Hurbanovi^a
Planá, 16. dubna 1920

/54

Planá 16. 4. 20

Milý p. Hurbane gratias^b za dopis. Potěšil mne obsahem i že jste pro mne měl tolik trpělivosti.

Jaké máte plány pro další budoucnost? Někdy o Vás myslívám: a) [...] lepší být na Rusku? b) bylo by místo na Slovensku? Prosím přemýšlejte sám o tom.

V Praze jsem viděl sestru Věru a jejího muže;¹ od matky mám dopis, že jsem jim hned poslal Vaši fotografii.

Pozdravujte Mr. Rydova a známé vůbec, Američany i naše.

Váš Masaryk

DOPIS

SNA, Osobný fond Vladimír Hurban, i. č. 34, k. 8. Fotokopie rukopisu.

a – Psáno na hlavičkovém papíře President Československé republiky.

b – Gratias – díky.

c – Nečitelné slovo.

1 – Rozumí se Viera Markovičová (roz. Hurbanová) a Rudolf Markovič.

B. Smižár T. G. Masarykovi
Oravský Podzámok, 7. května 1920

/55

Pán Prezident!

Pred prenasledovaním ministra Šrobára hľadám útočisko. Od počiatku svojho ministerstva mňa prenasleduje. Z mnohých spôsobov prenasledovania pripomínam len nasledujúce:

Viackrát vyzval kapitúlskeho vikára spišskej diecézy, Mariána Blahu,¹ aby mňa z mojej fary odstránil, prvý raz bez odôvodnenia, a potom na základe ponosov svojich medzítok [?], ktoré pomery ale – pokiaľ daná mi bola príležitosť dokazovať – lživými sa dokázali. Poneváž kapitúlský vikár z fary mňa neodstránil, ba ani k odstúpeniu nevyzval, minister Šrobár dal mňa zbrannou mocou 26. novembra r. 1919 odvliečť do Oravského Podzámku, kde som dosiaľ konfinovaný bez výroku, bez odôvodnenia, bez udania príčiny.

Ukrutné zachádzanie ministra Šrobára neviem si iným odôvodniť, ako jeho osobnou pomstou pre differentie,^a ktoré zkrslí medzi nami v r. 1906.

8. sept[embra] r. 1919 umiestnení boli v mojom dvore vojaci a kone čs. delostr[elec-keho] pl[uku] číslo 9 V. bat[érie]. Vojaci mne značne uškodili. Márne som sa obrátil s ponosom na patričné veliteľstvo. 19. okt[óbra] 1919 vojaci moje maštale podpálili – či chtiac či nechtiac, vyšetrovanie by malo dokázať. Isté je, že požiar povstal v tej maštali, ktorá výlučne vojenským koňom bola prepustená, vojaci na požiar nikoho neupozornili, okrem jedného hasiť nepomáhali, ba iných hasiť hatili vzdor tomu, že od horiacej maštale asi na 100 krokov stála sypáreň delostreleckou muníciou naplnená.